

BLOGI

Pikamaksaminen on komission vähittäismaksustrategian ytimessä

Raha ja maksaminen | 24.11.2020 | Päivi Heikkinen

KIRJOITTAJA

Päivi Heikkinen
Osastopäällikkö

Pikamaksaminen, eli maksun tietojen ja katteen siirtyminen maksajalta maksun saajan tilille sekunneissa, on globaali trendi maksujärjestelmien kehityksessä. Euroopan Keskuspankin (EKP) ja Euromaksualueen vähittäismaksuneuvoston (ERPB) aloitteesta yhteiseurooppalainen SEPA-pikasiirtostandardi (SCT Inst) otettiin käyttöön jo vuonna 2017. Pankit rakensivat pikamaksamisen mahdollistavia järjestelmiä, joista laajimmaksi on kehittynyt EBA RT1-järjestelmä. EKP toi kaikkien keskuspankkitilin omaavien pankkien käyttöön oman TARGET Instant Payment Settlement (TIPS) pikamaksujen välitysmekanismiin vuonna 2018. Kaikesta päätellen eurooppalainen maksaminen olisi voinut reaaliaikaistua jo pari vuotta sitten.

Käytännössä maksamisen siirtyminen reaaliaikaiseksi on pidempi hanke kuin standardin ja välitysmekanismien rakentaminen. Tilipankkien järjestelmien päivittäminen uuteen tuotteeseen ja uudenlaiseen prosessiin vaatii investointeja. Investointeja on perusteltava liiketoimintahyödyllä, ja pikamaksamisen liiketoimintahyödyt eivät välttämättä ole ilmeiset. Kun yrityksiltä on tiedusteltu pikamaksamiseen siirtymisen merkitystä niiden liiketoiminnalle, merkittäviä välittömiä hyötyjä ei ole tunnistettu.

Hyötyjen aikaansaamiseksi myös yritysten on investoitava. Yritykset ovat rakentaneet oman taloushallintonsa ja maksujen välitykseen tarvittavat järjestelmät integroiduiksi kokonaisuuksiksi, joissa lähtevät ja saapuvat maksut ennakoidaan tehokkaaksi likviditeetin hallinnaksi. Tässä prosessissa oleellista ei ole itse katteensiirron nopeus vaan automaattiset kirjaukset mahdollistavan maksutiedon oikeellisuus sekä maksuaikojen pitäminen.

Jos katsotaan pikamaksamisen kehitystä muualla Pohjoismaissa, eniten pikamaksamisesta ovat hyötäneet kuluttajat. Tämän toteaa myös Euroopan komissio julkilausumassaan koskien EU:n

vähittäismaksamisen strategiaa: pikamaksaminen yhdistettynä mobiiliin maksusovellukseen täydentäisi maksuvaihtoehtoja, vähentäisi riskejä ja tekisi eurooppalaisesta maksamisesta tehokkaampaa ja itsenäisempää.

Esimerkiksi Ruotsissa pankkien yhteinen pikamaksujärjestelmä SWISH on kasvanut vuodesta 2013 lähes jokaisen ruotsalaisen älypuhelimeen. Kuluvan vuoden syyskuussa SWISH-käyttäjiä oli jo yli 7,6 miljoonaa, ja järjestelmällä maksettiin lähes 55 miljoonaa kertaa¹. Myös yli 230 000 yritystä vastaanottaa SWISH-maksuja, sillä palvelu on kilpailukykyinen maksukorttien vastaanottoon verrattuna erityisesti pienemmissä yrityksissä, joissa maksun kirjaus reaaliajassa yrityksen tilille on tärkeämpää kuin suurissa yrityksissä. Syyskuun 25. päivänä SWISHillä maksettiin yli miljoona ostosta, yhden päivän aikana. SWISHin vahva asema on todennäköisesti ollut myös osaltaan vaikuttamassa siihen, että koko maailmassa Ruotsissa käytetään nykyisin vähiten käteistä maksamiseen. Vastaavia kuluttajille suunnattuja pikamaksusovelluksia on myös Norjan VIPPS sekä Espanjassa nopeasti kasvava BIZUM.

Mikä tekee SWISHistä menestystarinan? Palvelu on suunnattu ensi sijassa kuluttajille, joiden keskinäisiä välittömiä maksuja sähköiset maksutavat eivät siihen mennessä tukeneet mitenkään. Palvelu on kaikkien pankkien yhteinen, mikä takaa käyttäjälle luottamuksen siihen, että SWISH-maksu menee reaaliajassa vastaanottajalle riippumatta siitä, minkä pankin asiakas tämä on. Vaikka palvelun tarjoaminen on pankkikohtaista, yhdenmukainen SWISH-aplikaatio puhelimesta luo sekä luottamusta että tunnettuutta maksutavalle. Palvelu on helppo käyttää, ja siitä on tullut yleisnimi pikamaksamiselle: rahaa swishataan.

Maksut vahvistetaan pankkien yhteisellä tunnistautumisjärjestelmällä, BankID:llä. Koska palvelu on pankkien yhteinen, sen kehityksessä huomioidaan koko markkinan tarpeet ja järjestelmän liiketoimintalogiikka hyödyttää kaikkia. Itse asiassa SWISH täyttää kaikki myös teoriassa hyvin toimivalle maksujärjestelmälle asetetut verkostotaloustoimialan vaatimukset.

Suomessa pankkien välinen yhteistyö ei ole tuottanut SWISHin kaltaista palvelua. Suomessa toimivat pankit ovat kyllä kehittäneet taustajärjestelmiään mahdollistamaan tilisiirtojen välityksen reaaliajassa, mutta tilisiirtoa verkkopankissa tekevä käyttäjä ei silti välttämättä tiedä, milloin maksu on perillä.

Myöskään kaikkien pankkien asiakkaille tarkoitettua mobiilisovellusta, jonka avulla henkilöiden välisiä maksuja voidaan tehdä tehokkaasti reaaliajassa, ei ole. Tällä hetkellä markkinoilla olevat sovellukset toimivat reaaliajassa vain tiettyjen pankkien kesken, ja muihin maksuihin ne soveltavat joko korttimaksamisen tai perustilisiirron raiteita.

Suomessa myös asiakkaan tunnistaminen ja maksujen vahvistaminen on pankkikohtaista, mikä

mahdollisesti osaltaan vaikeuttaa yhtenäisen palvelun luomista. Ruotsin esimerkki osoittaa, että kuluttajille suunnatulla mobiililla pikamaksamisen palvelulla on kysyntää ja iso kasvupotentiaali myös verkko- ja kivijalkakaupassa. Menestyäkseen palvelun tulee kuitenkin olla samanlaisena käytettävissä kaikkien pankkien asiakkaille. Vain näin syntyy riittävä luottamus palveluun, ja näin myös liiketoimintamallit ovat tasapuolisia kaikille tilipankeille.

Kaikkien pankkien asiakkaiden käytössä olevaa mobiilia pikamaksujärjestelmää voisi mahdollisesti käyttää myös rinnakkaisena varajärjestelmänä korttimaksamisen vakavissa häiriötilanteissa. Suomi on kuluttajille tarjottavassa pikamaksamisessa jo kohta vuosikymmenen jäljessä naapuriaan. Miten saisimme kirivaihteen päälle?

Asiasanat

maksaminen, mobiilimaksaminen, pikamaksaminen